

Forme incipiente ale prozei literare

Istoriografia medievala

Letopisetul-vine din slavona=letopisici si inseamna:pisat=a scrie; va leato=in anul.

Letopisetul este o scriere veche cu un continut istoric in care evenimentele sunt prezentate in mod cronologic.

Letopisetele romanesti au fost scrise in slavona si comemneaza istoria Moldovei de la intemeiere (descalecat) si pana in sec XV.Cele mai cunoscute si valoroase au fost scrise de Grigore Ureche, Miron Costin si Ion Neculce.

UMANISMUL si RENASTEREA

Umanismul se pretuieste prin libertate demnitate eruditate.

Centrul miscarii umaniste a fost Italia la Florenta cu sprijinul lui Lorenzo de Medici.

In Tarile Romane centrul umanist se dezvolta incepand cu sec. Al XVII-lea, atunci cand apar primii carturari cunoscatori ai culturii clasice si al limbilor latina si greaca.Intarzierea se datoreaza conditiilor vitrege istorice.

Particularitatile umanismului :

- 1.Interesul pentru recuperarea si conservarea istoriei
- 2.Afirmarea valorii edcative a istoriei
- 3.Cultul pentru adevar
- 4.Responsabilitatea cronicarilor in fata contemporanilor
- 5.Preocuparea de a oferi modele de fapte de vitejie si de comportament exemplar
- 6.Interesul pentru etnogeneza romaneasca
- 7.Atitudinea cronicarilor in fata Imperiului otoman.

Renasterea este o miscare culturala de redescoperire a valorilor culturale ale antichitatii greco-latine.S-a manifestat intre sec XIV-XVII.Se **caracterizeaza** prin:

- mari inventii si descoperiri geografice;
- inflorirea stiintelor si artelor;
- valorificarea traditiilor culturale antice;
- formarea omului ca spirit universal.

Renasterea are ca centru al preocuparilor sale **omul** si increderea in valoarea si posibilitatile sale de perfectionare.

Manifestari tipice renasterii:

- 1.Tendinta unor voievozi de a idifica o cultura romaneasca, de a dezvolta arhitectura si pictura, de a dezvolta istoriografia: Mircea cel Batran, Iancu de Hunedoara, Stefan cel Mare, Neagoe Basarab.
- 2.In Tara Romaneasca apare la Targoviste tiparul, ca fiind printre primele tari dinj Rasaritul Europei care a cunoscut aceasta inventie.Apar primele carti de cultura in limba romana pentru romani si pentru popoarele slave vecine.Aparitia tiparului a adus profunde urmasi asupra culturii est-europene.

Principalele forme de cultura in istoria noastra:

- 1.Tarducerea si tiparirea de carti religioase
- 2.Publicarea de carti populare:Esopia, Alexandria, Floarea Darurilor.
- 3.Scrierea de cronici.

Primele forme ale istoriografiei sunt inscriptiile in limba slavona de pe pietrele de mormant asezate de Stefan cel Mare in bisericile de la Radauti si Putna in amintirea stramosilor sai.Stefan cel Mare este intemeietorul istoriografiei noastre in timpul domniei sale a fost prima cronica propriu-zisa,Cronica lui Stefan cel Mare continuata in sec XVI de letopisetele lui Macarie, Eftimie si Azarie.

LEGENDA

Legenda:cuvantul vine din francezul légende si se traduce "ceea ce trebuie citit".

Legenda este o specie a genului epic mai ales in proza dar si in versuri redusa ca dimensiuni in care prin intermediul miraculosului sau fantasticului, se da o explicatie unor fenomene, intamplari sau originii unor lucruri.

Prima data termenul se foloseste in biserica catolica si denumea o carte ce cuprindea povesti din viata unor crestini sau a sfinților.

Mai tarziu numele cartii, ca legenda, a trecut asupra povestirilor insasi.Legende cu subiect din viata sfinților au cunoscut o mare inflorire in Evul Mediu.Legendele sunt de mai multe tipuri:

- 1.**Religioase**-povestesc vietile sfinților
- 2.**Istorice**-reprezinta o interpretare a evenimentelor istorice dar intr-un mod fantezist, fiind o adaptare la modul de cunoastere a omului obisnuit
- 3.**Mitologice**-sau etiologice(explicative) se atribuie originea cosmosului, astrelor, pamantului, florei si faunei, unor fapturi imaginare.

PROZA SCURTA:SPECII TRADITIONALE

Basmul cult: definitie, structura, caracteristici, clasificare, exemplificari.

Basmul vine din cuvantul slavon "basm" =nascocire,scornire.

BASMUL este o specie a genului epic popular si de regula in proza cu o larga raspandire care nareaza intamplari fantastice ale unor personaje imaginare aflate in lupta cu fortele nefaste (vrajitori, smei, balauri, spani) ale naturii si/sau societatii pe care le biruie.

George Calinescu defineste basmul in lucrarea "Estetica basmului" astfel:

•Un subiec A spune unui subiect B dintr-o carte sau din auzite (chiar si cu interventia personala) o istorisire.B spune mai departe unui subiect C si nu tocmai ci adesea punand de la sine si nu o data ci de fiecare data altceva.C...lui D.etc

•"Este o gandire a vietii in moduri fabuloase"

Basmul se deosebeste de poveste pentru ca este mai realista, **de legenda** pentru ca urmareste explicarea unor fenomene naturale sau istorice, **de snoaba** pentru ca este o scurta naratiune anectodica.

Caracteristicile Basmului

- 1.Basmul releva originalitate si bogatie in continuturi si forme.
- 2.Exprima o anumita viziune asupra lumii
- 3.Basmurile pot fi considerate niste mituri degradate
- 4.Ele cuprind formule traditionale:Formule initiale(plaseaza cititorul in fictiunii,formule de poveste , de fictiune);Formule mediane(actiunea continua,intretin suspansul); Formule finale(aduc cititorul in lumea reala)

5. Au personaje cheie
6. Transfigureaza realitatea ca orice opera pana la idealizare
7. Naratiunea este sustinuta de pasaje ritmice si rituale care au rolul de a sublinia momentele principale ale desfasurarii actiunii
8. Prezenta cifrelor magice care arata cresterea progresiva a actiunii si intretin suspansul si interesul.

Clasificarea basmului

In functie de personaje, de faptele narate, locul desfasurarii actiunii si unele caracteristici ale relatarii, basmele sunt:

1. Fantastice in care domina elem miraculos
2. Nuvelistice in care domina elementele realitatii concrete
3. Animaliere care sunt probabil dezvoltate din legende vechi totemice si sensuri alegorice.
4. Populare care sunt supuse variabilitatii
5. Culte care raman in forma in care au fost createe.

Oralitatea Stilului

Stilul oral caracterizeaza un anumit autor sau o creatie literara si se defineste prin: utilizarea unor forme si procedee specifice limbii vorbite.

Marcile lingvistice sunt reprezentate de:

- forme fonetice si gramaticale specifice
- cuvinte cu caracter popular
- frecventa raportului de coordonare
- structuri elitice, formule receptive si tautologice.
- structuri anacolitice
- folosirea vocabularului, a mijloacelor de exprimare a afectivitatii interjectiilor si a exclamatiilor
- locutiuni si expresii populare.

Diferenta dintre stilul oral si cel scris: Stilul oral se caracterizeaza prin spontaneitate iar cel scris prin elaborare.

Niveluri de constituire a mesajului oral.

Rolul elementelor paraverbale in receptarea textului scris.

In actul comunicarii orale, emitorul si receptorul isi asuma **2 roluri:**

- de comunicare orala → **BIUNIVOCA**
- de comunicare scrisa: emitorul si receptorul au roluri ireversibile de aceea este **UNIVOCA**.

In cazul comunicarii orale se pot face referiri la contextul imediat in care are loc comunicarea si prin mijloace paraverbale (aproape=para): **tonul pauza, intonatia.**

Contextul situational nu este important pentru comunicarea scrisa ci context referential.

TONUL:

- caracteristica articulatorie
- reprezinta o constanta in variatie de inaltime in rostirea silabelor si a cuvintelor. Aceste variatii sunt determinate de numarul de vibratii pe secunda si de contractiile coardei vocale.

PAUZA:

- reprezinta o intrerupere a vorbirii
- durata variabila
- se noteaza prin semne de punctuatie
- functioneaza ca mijloc fonetic de realizare a relatiilor sintactice, marcand impreuna cu intonatia:
 - a) absenta unui verb la mod predicativ;
 - b) distinctia dintre unitatile sintactice izolate si cele neizolate.

INTONATIA:

- variatia de inaltime a tonului in rostirea unui enunt.
- “unitate suprasedgmentala extensiva”.
- da melodia enuntului,
- transmite informatii gramaticale (enuntul poate fi: declarativ, interogativ, exclamativ) si de tip conotativ (sunt legate de starea afectiva a emitorului (receptorului) de atitudinile si intentiile comunicative ale acestora.
- are o functie distincta:

ex.: Pleaca acasa? -interogatie

Pleaca acasa. -afirmatie

Pleaca acasa! -exclamatie (ordin)

Trei tipuri de contururi intonationale:

1. Neutru: ultima silaba se rosteste pe acelasi ton cu silaba proeminenta.
 2. Ascendent: ultima silaba se rosteste pe un ton mai ridicat decat silaba proeminenta.
 3. Descendent: ultima silaba se rosteste pe un ton mai scazut decat silaba proeminenta.
- Silaba proeminenta este silaba in a carei rostire se produce o ridicare a tonului.

Unitatile frazeologice

- sunt imbinari constante de cuvinte sau grupuri de cuvinte sintactice stabile care au un sens unitar.
- cuvinte care alcatuiesc aceste imbinari isi pierd individualitatea morfologica sau sintactica.
- aceste imbinari reprezinta o modalitate de imbogatire a limbii si de crestere a caracterului expresiv.
- pentru a recunoaste o asemenea constructie se tine cont de trasaturile generale. Unitatile frazeologice sunt: expresiile, locutiunile si expresiile idiomatice.

Locutiunile:

1. Fiecare element isi pierde sensul
2. Combinatia are un caracter fix si incremenit avand o topica fixa si imposibil de disociat.

3. Posibilitatea inlocuirii expresiei cu un sinonim simplu. In limba romana exista locutiuni echivalente pentru toate partile de vorbire , exceptie facand articolul

Expresiile:

- reprezinta un fapt de lexic (de vocabular) pe cand locutiunile sunt fapte de gramatica.
- criteriul care duce la diferentierea locutiunilor de expresii este cel al caracterului expresiv si afectiv.
- sunt cuvinte stabile caracterizate prin expresivitate si afectivitate.
- cu cat gradul de expresivitate este mai mare cu atat acea imbinare o putem numi expresie.
- daca expresivitatea s-a tocit si chiar a disparut complet ca si in "a-si aduce amint" imbinarea a devenit locutiune.

Povestirea